

«Ο ρόλος της οικογένειας στη σύγχρονη εποχή».

Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΧΑΛΚΙΔΟΣ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑ.

Δοξάζω, ἐν εὐχαριστία πολλῇ, τόν Κύριο καί Θεό μας, διότι μέ αξιώνει νά εὐρίσκομαι ἐνώπιόν Σας, προκειμένου νά εἰσηγηθῶ στήν ἀγάπη Σας τό ἤδη ἀνακοινωθέν σπουδαῖο θέμα, γιά τήν ἀνάθεση τοῦ ὁποίου εὐγνωμονῶ Σᾶς Μακαριώτατε καί τά μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Εὐξασθε ὑπέρ ἐμοῦ, Πατέρες μου Ἅγιοι, νά ἐκπληρώσω τήν ἀνατεθεισα διακονία καί, παρακαλῶ, ἐπιτρέψατέ μου, ὡς ἐλάχιστη ἔκφραση εὐγνωμοσύνης καί σεβασμοῦ στά τίμια πρόσωπά Σας, νά ἀφιερῶσω τόν ταπεινό μου κόπο στίς εὐλογημένες οἰκογένειές μας, πρός τίς ὁποῖες ἀνεξόφλητη νομίζω πῶς εἶναι ἡ ὀφειλή μας.

Θεοφώτιστη ἡ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, νά ὀρίσει ὡς κύριο θέμα τῆς τακτικῆς συνελεύσεως τῆς Ἱεραρχίας, τόν θεοῖδρυτο θεσμό τῆς οἰκογένειας, ἡ ὁποία εἶναι συνηλικιώτης τοῦ ὑπό τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ πλασθέντος ἀνθρώπου. Φανερώνει τό ἀνύστακτο ποιμαντικό ἐνδιαφέρον καί δίνει καί πρός τά ἔξω στηρικτικό καί ἐλπιδοφόρο μήνυμα "ἐν ἡμέραις πονηραῖς, ἐν αἷς ἡ τῶν πολλῶν ἀγάπη ἐψύγη".

Είναι τοῖς πᾶσι γνωστό, ὅτι ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τόν βασικότερο βιοκοινωνικό θεσμό, ὁ ὁποῖος ἐπηρεάζεται ἀπό τό κοινωνικό γίνεσθαι καί φυσικά μέ τή σειρά του τό ἐπηρεάζει. Εἶναι ἀκόμη παραδεκτό ἀπό τούς περισσοτέρους ὅτι καί ὁ θεσμός αὐτός ὑφίσταται "κρίση" καί ἀντιμετωπίζει καθημερινά ραγδαῖες ἐξελίξεις, πολλές καί ὄχι συνηθισμένες ἀλλαγές, τῶν ὁποίων οἱ συνέπειες, πού σίγουρα δέν ζυγίζονται σέ ὑλιστικές πλάστιγγες, θά μπορούσαν νά χαρακτηρισθοῦν, δίχως ὑπερβολή, ὡς ἀνατρεπτικές καί καταλυτικές.

Ἀπαιτεῖται, συνεπῶς, προβληματισμός καί μελέτη σοβαρή καί δὴ σέ ἀτμόσφαιρα θερμῆς προσευχῆς, γιά τή διαφύλαξη καί τήν προκοπή τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ θεσμοῦ, τόν ὁποῖο σωστά ὀνομάζουμε καί "μικρή Ἐκκλησία". Ἄλλωστε καί αὐτό πού θεωρεῖται ὡς "κρίση" μπορεῖ τελικά, ἂν τό θελήσουμε, νά γίνει «εὐκαιρία». Νά σημάνει τήν κατάρρευση καί τό τέλος τοῦ παλαιοῦ τρόπου ζωῆς, ὄχι κατ' ἀνάγκην ὀρθοῦ, καί τήν ἀρχή μιᾶς ἀληθινῆς νέας δημιουργίας -καινῆς κτίσης.

Προσεγγίζοντας καί ἀναλύοντας τόν τίτλο τῆς εἰσηγήσεώς μου, θεωρῶ ὅτι, προκειμένου νά ἐξετάσουμε τόν ρόλο πού ἔχει ἢ καλεῖται νά διαδραματίσει ἡ οἰκογένεια στήν ἐποχή μας, μέσα δηλαδή στό συγκεκριμένο ἱστορικό - χρονικό πλαίσιο ὅπου ἀξιωθήκαμε νά ζοῦμε, πρέπει προηγουμένως νά περιγράψουμε τά ὅσα, ὡς ἀποτελέσματα τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιλογῶν καί ἐνεργειῶν, χαρακτηρίζουν ἰδιαίτερα αὐτήν τήν συγκεκριμένη χρονική περίοδο καί συνιστοῦν αὐτό τό πλαίσιο, ἐντός τοῦ ὁποῖου ὑφίσταται καί κινεῖται ἡ οἰκογένεια.

Σ' αὐτήν της τή διάσταση ἡ "ἐποχή" χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἐπικρατοῦσα κοσμοθεωρία καί βιοθεωρία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποῖου ἐκφράζει τό ἦθος. Αὐτό εἶναι καί τό περιεχόμενο τοῦ πρώτου κεφαλαίου.

Ἀναμφισβήτητα, ὅπως φαίνεται στό δεύτερο κεφάλαιο, ἡ ἐξέλιξη, ἡ μορφή καί ὁ ρόλος τῆς οἰκογένειας ἐξαρτῶνται σημαντικά καί ἀπό τή θέση πού τῆς ἐπιφυλάσσει ἡ κάθε "ἐποχή".

Ἡ θεώρηση, τέλος, τοῦ θέματος γίνεται ὑπό τό φῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς, ἀφοῦ εἶναι ποιμαντικός ὁ στόχος μας καί ὁ σκοπός μας καί γι' αὐτό τό λόγο, μέ μία μικρή ποιμαντική ἀναφορά στό τρίτο κεφάλαιο, θά κλείσω τήν πενιχρή μου κατάθεση.

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἀρχίσω, παρουσιάζοντας σέ τρεῖς παραγράφους, ἐνδεικτικά καί περιληπτικά, μερικά -τά κυριότερα ἴσως- ἀπό τά ὅσα περιγράφουν καί χαρακτηρίζουν τήν ἐποχή μας.

A. ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ.

I. Θεοποίηση τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ σύγχρονη ἐποχή θεοποιεῖ τήν ὑλιστική ἰδεολογία, σ' ὅλες της τίς μορφές, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀρνεῖται τήν ἀξία τῆς ζωῆς καί τήν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Δέν εἶναι διόλου ὑπερβολική ἡ θέση, πού διατυπώνεται ἀπό πολλούς ὡς διαπίστωση, ὅτι ὁ Θεός σήμερα ἔχει ἀντικατασταθεῖ ἀπό τήν ἰδεολογία πού ὀνομάζεται "ἀγορά". Αὐτή μεταβάλλει τόν ἄνθρωπο σέ οἰκονομική μονάδα καί τόν ἀντιμετωπίζει σάν μία παραγωγική καί καταναλωτική μηχανή, χωρίς ψυχή καί πνευματικές ἀναζητήσεις.

Ἡ ἀγορά φαίνεται νά ρυθμίζει ἀκόμη καί τή στοχοθεσία τῆς παρεχόμενης παιδείας, σέ τέτοιο μάλιστα σημεῖο, πού δείχνει νά ἐπαληθεύεται ἡ ρῆση, ὅτι ἡ ἐποχή μας νοιάζεται γιά τά "κεφάλαια" καί ὄχι γιά τά "κεφάλια", πού μᾶλλον σήμερα σπανίζουν.

Ἡ ἀγορά, τρομοκρατεῖ τόν ἄνθρωπο μέ τήν δαμόκλειο σπάθη τῆς χρεοκοπίας, τόν ἀπειλεῖ μέ τή στέρηση καί τῶν πιό ἀπαραίτητων ὑλικῶν ἀγαθῶν, τόν ἐκβιάζει μέ τόν φόβο τῆς ἀπόρριψης καί τόν σέρνει στή διαρκῆ παρακολούθηση τῆς κινήσεως τῶν δεικτῶν τῆς οἰκονομίας. Τοῦ στερεῖ τήν ἐλευθερία σ' ὅλες της τίς μορφές, τοῦ ἐπιβάλλει ἀσφυκτικές ρυθμίσεις καί τοῦ παρέχει, ἀντί τῆς ἐξουθενωτικῆς ὑπακοῆς, δόσεις ἀναπνοῆς πού τίς ὀνομάζει καί «ἀλληλεγγύη».

Φυσικά σ' αὐτήν τήν δραματική καί ἀξιοθρήνητη κατάσταση δέν ἔφθασαν οἱ ἄνθρωποι αὐτόματα. Προηγῆθηκαν ὅσα, ὡς στάση ζωῆς, συνιστοῦν τήν χρονική περίοδο, πού προσδιορίζεται ὡς νεωτερικότητα (ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύει τήν κοινωνία τῆς παραγωγῆς καί περιλαμβάνει τήν ἐποχή ἀπό τόν 15ο αἰῶνα ἕως τό 1945) μέ δομικά στοιχεῖα τόν διαφωτισμό, τίς πολιτικές ἐπαναστάσεις, τή βιομηχανική καί τήν ἐπιστημονική ἐπανάσταση καί τό καπιταλιστικό σύστημα, ἀλλά καί τήν ὕστερη νεω-

τερικότητα, ή όποία αντιπροσωπεύει τήν κοινωνία τής κατανάλωσης (πού άρχίζει άπό τό 1945 καί μετά) μέ κύρια στοιχεΐα τήν κοινωνία τής άφθονίας, τήν παγκοσμιοποίηση, τήν ανάπτυξη τών Μ.Μ.Ε., τήν άλλαγή χρονικών καί χωρικών συντεταγμένων, τίς συναλλαγές καί τήν κινητικότητα του κεφαλαίου.

Μέσα σ' αύτήν τήν κοινωνία, διαμορφώθηκε ό άνθρωπος καί έγινε άπληστος καταναλωτής, κυνηγός όχι του άπαραίτητου, αλλά του διαφημιζόμενου περιττού, δοϋλος τής πολυτέλειας, χρεωμένος διαρκώς, μάλλον ύπερχρεωμένος, άπέναντι σ' όσους, μέ κερδοσκοπική σκοπιμότητα καί άτιμώρητη δολιότητα, του έστηναν καλυμμένοι μέ τό μανδύα τής νομικής εύπρέπειας τήν παγίδα, μέ δόλωμα τόν έξαιρετικά καί προκλητικά εύκολο δανεισμό. Έρρέθη καί είναι άληθές: Ζοϋμε σέ μία εποχή πού τά άχρηστα πράγματα είναι οι μόνες μας άνάγκες καί οι Θρησκεΐες τείνουν νά εξαφανισθοϋν στίς κοινωνίες τής άφθονίας.

Όμως ό μεταμοντερνισμός, ή ύστερη νεωτερικότητα, πού φαίνεται ότι άποδέχεται όλα τά "στυλ" καί άπορρίπτει όλα τά περιεχόμενα, μέ τό ύφος τής μακάριας συναινετικής άφασίας, ή όποία χαρακτηρίζει τήν καταναλωτική κοινωνία, θέτει καί τό θέμα τής κινητικότητας καί δημιουργεί τούς λεγόμενους "πλάνητες" ανθρώπους, πού έξαναγκάζονται σέ μετακίνηση για νά έπιβιώσουν.

Μεταβαίνοντες στή νέα χώρα δέν αντιμετώπιζονται ισότιμα, αλλά βιώνουν τόν κοινωνικό άποκλεισμό, σέ μία κοινωνία άντιθέσεων καί άνταγωνισμών, όπου μέ κυρίαρχη τήν άτομικότητα του καταναλωτου, παράγει τά λεγόμενα "κοινωνικά άπορρίματα". Πρόκειται για έργατικό δυναμικό, για ανθρώπους, τούς όποιους όνομάζει υπεράριθμους καί περιττούς, πού για νά βροϋν δουλειά πρέπει νά γίνουν εύέλικτοι καί νά θεωροϋν τήν εργασία εύκαιρία τής στιγμής καί όχι θεοδώρητο έργο ζωής.

Πρωθήθηκε ή φθίνεια καί ή άχρειότητα στή βιοπάλη, πού άρχισε νά μοιάζει μέ πάλη έναντίον του βίου.

Έτσι ή άβεβαιότητα αύξάνει, τά ρίσκα πολλαπλασιάζονται, μέ τίς άλλαγές στά εργασιακά δεδομένα, μέ αύτοσκοπό τόν πλοϋτο καί τήν κυριαρχία, ή ταυτότητα τών ανθρώπων φαίνεται πώς δέν κληρονομείται πλέον, αλλά κατασκευάζεται. Ό σύγχρονος άνθρωπος, πού νυχθημερόν εργά-

σθηκε για να αποκτήσει την πολυτέλεια, πνίγηκε τελικά μέσα στη λαχτάρα για την εξασφάλισή της.

Στερήθηκε τη χαρά και γέμισε από κατάθλιψη, ή οποία ακολουθεί την ανικανοποίητη πείνα και τη δίψα της ψυχής του και την έσωτερική του κενότητα. Την καταθλιπτική αυτή κατάσταση επιβαρύνουν περαιτέρω ή με άλματώδεις ρυθμούς διαρκώς αύξανόμενη άνεργια, ή φτώχεια και ή συνεπακόλουθη απώλεια της αυτοεκτιμήσεως.

Ζώντας τη χρεοκοπία και βλέποντας τά οικονομικά του στοιχεία, τά οποία λανθασμένα απολυτοποίησε, να καταρρέουν, βιώνει την έμπειρία του μηδενός, απογοητεύεται και δέν κατανοεί γιατί αξίζει πλέον να ζει. Έτσι εύκολα αποφασίζει να θέσει τέρμα στη ζωή του.

Είναι σημαντική και έξαιρετικά άνησυχητική ή αύξηση των αυτοκτονιών στην Πατρίδα μας στά χρόνια της οικονομικής κρίσης. Τό 2011 υπολογίζεται, σύμφωνα μέ στατιστικά στοιχεία της Μ.Κ.Ο. "Κλίμακα", αύξηση αυτοκτονιών 26,5% σέ σχέση μέ τό 2010, και 43% σέ σχέση μέ τό 2007, όταν άρχισε ή κρίση. Τό 35% των αυτόχειρων είναι κυρίως άνεργοι, έλεύθεροι έπαγγελματίες και συνταξιούχοι. Και βέβαια, εύτυχώς, πολλές αυτοκτονίες προλαμβάνονται ένώ, επίσης είναι γνωστό, άλλες δέν γνωστοποιούνται.

II. Ή μαζοποίηση του ανθρώπου.

Ό άνθρωπος της σημερινής έποχής ζει σαν σέ λαβύρινθο και αντιμετωπίζεται όχι ως ξεχωριστό και ανεπανάληπτο πρόσωπο, άλλ' ως μέλος μιās άγέλης, μιās άνώνυμης μάζας. Μαζικές είναι σχεδόν όλες οι έκδηλώσεις του βίου του. Ζει, κατά κανόνα, σέ υπερτροφικά αστικά κέντρα, σέ κλειστά διαμερίσματα πολυόροφων κατοικιών, άγνωστος μεταξύ άγνώστων, εργάζεται κατά έκατοντάδες ή κατά έκατοντάδες απολύεται από την εργασία του, μέ τον ίδιο μαζικό-αυτόματο τρόπο, συνωστίζεται άνωνύμως σέ χώρους ψυχαγωγίας, μέσα μετακινήσεως και φυσικά πληροφορεΐται ή παραπληροφορεΐται και ενημερώνεται από τά μέσα, ήλεκτρονικά και έντυπα, πού δηλώνουν, μέ τό όνομά τους άκόμη, ότι άπευθύνονται σέ μάζες και δυστυχώς πολλά έξ' αυτών τό άποδεικνύουν μέ την "ποιότητα" των παροχών τους, προσφέροντας όχι μόνον ό,τι είναι άληθινό και ώφέλιμο, αλλά κυρίως ό,τι "πουλάει"!

Ἡ τηλεόραση, μάλιστα, ἀποτελεῖ μιά αὐτονόητη, σχεδόν γιά ὅλους, σχέση ἐξάρτησης, ἀνεξαρτήτως μορφωτικοῦ καί οἰκονομικοῦ ἐπιπέδου, ἡλικίας καί ἐπαγγέλματος καί γούστου. Εἰσβολέας κανονικός στή ζωή τῆς οἰκογένειας, ὀνομάζεται ἀπό μερικούς καί τρίτος γονέας.

Παροῦσα σχεδόν σέ κάθε δωμάτιο τοῦ σπιτιοῦ, δημιουργεῖ προσκολλήσεις, διαμορφώνει συνειδήσεις, ἐπιβάλλει στάσεις ζωῆς, καθορίζει πρότυπα, διαμορφώνει ἀξίες, ἠθικές συμπεριφορές, σπιλώνει συχνά καί ἀδίστακτα ὑπολήψεις, καταστρέφει ἀνεπανόρθωτα ἀνθρώπους καί οἰκογένειες, προβάλλοντας ἀκατάπαυστα διαλυμένες οἰκογένειες, παράνομες σχέσεις, ἀπιστίες, ἐλεύθερες συμβιώσεις, βίαιες καί ἀνώμαλες καταστάσεις. Καθορίζει τόν γνωστικό καί συναισθηματικό ὀρίζοντα τῶν μικρῶν καί μεγάλων, πραγματικά συνεπαίρνει, μέ τήν δύναμη τῆς εἰκόνας καί τήν ταχύτητα τῆς πληροφορίας πού γοητεύει.

Ὡστόσο, ἡ εἰκονική πραγματικότητα καί ἡ δυνατότητα ταχύτατης ἐπαφῆς μέ ἀνθρώπους, τούς πολιτισμούς καί τίς κουλτοῦρες τους, ὅπου γῆς, ἡ μετάδοση τῆς πληροφορίας μέ ἱλιγγιώδεις ρυθμούς, ἐξασφαλίζεται καί μέσῳ τῶν ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν καί τοῦ ἴντερνετ, πού ἄλλοι ἀπό τούς χρήστες τό λατρεύουν, ἐπειδή τό θεωροῦν "καταφύγιο" ἀπό τίς ἐντάσεις καί τίς πιέσεις τῆς καθημερινότητας καί ἄλλοι τό ἀντιμετωπίζουν ὡς καινούργιο καί ἐπικίνδυνο ναρκωτικό, δίχως εὐτυχῶς νά λείπουν καί ὅσοι τό χρησιμοποιοῦν μέ σύνεση, ὡς πολύτιμο ἐργαλεῖο δουλειᾶς, γνώσεως καί ἐπικοινωνίας.

Ἐγινε, ὡστόσο, ἀπαραίτητο ἐξάρτημα τοῦ παιδιοῦ καί τοῦ μεγάλου, συμπληρώνει ὅλους τούς τομεῖς δράσεως, ἀπό τά μαθήματα στό Σχολεῖο, μέχρι τίς πιό παράξενες ἀγορές, τίς πιό περίπλοκες συναλλαγές, τίς πιό δύσκολες ἐπισκέψεις. Τό κυριότερο καί πιό καθοριστικό μέσον ἐπικοινωνίας, γίνεται σήμερα ἀδιαμφισβήτητος δάσκαλος καί φορέας ἀγωγῆς μικρῶν καί μεγάλων, μέ ὠφέλειες, ἀλλά καί ὄχι μικρούς καί εὐκαταφρόνητους κινδύνους.

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ζεῖ καί κινεῖται μέ τήν νοοτροπία τῆς μάζας, εἶναι ἐγλωιστής· ἀδιαφορεῖ γιά τούς ἄλλους καί δέν αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη τῆς προσωπικῆς σχέσεως καί κοινωνίας μαζί τους. Ἀποδεικνύεται ἀνίκανος καί παγερά ἀδιάφορος γιά τά ἀθλήματα τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλευθερίας καί συχνά γίνεται βίαια ἀπαιτητικός καί ἀνεξέλεγκτα ἐπιθετικός

στους γύρω του, ακόμη και σ' αυτό τό φυσικό περιβάλλον, τό όποίο καταστρέφει, μέ τή μανιώδη άχορταγιά του και τή φοβερή άπροσεξία του.

Ός άτομιστής, δέν νοιάζεται γιά τό κοινωνικό καλό, έν τούτοις, όμως έκμεταλλεύεται τά κοινωνικά ώφέλη. Όπαδός και τής πνευματικής μονομέρειας, γίνεται φανατικός, σέ όλους τούς τομείς τής ζωής· ιδεολογικό, πολιτικό (μέ κομματικό κυρίως χρώμα), κοινωνικό και θρησκευτικό, μή αναγνωρίζοντας σέ κανένα τό δικαίωμα διαφορετικής γνώμης και έπιλογής και μή διστάζοντας ένίοτε και γιά τήν δι' όλων τών μέσων έπιβολή τής δικής του γνώμης στους άλλους.

Μπορεϊ, ένδεχομένως, ό άνθρωπος αυτός νά εϊναι πλούσιος σέ χρημα και γνώση, αλλά πάντως εϊναι πάμπτωχος στήν καρδιά, τήν σοφία και τή σύνεση. Αύτή τήν κατάσταση περιγράφει ό Έλιοτ, όταν λέγει· «Ό σοφία, πού σέ χάσαμε στή γνώση και γνώση, πού σέ θυσιάσαμε στήν πληροφορία! Έκπληρώνεται όντως ή ρήση του Κυρίου μας· «τί γάρ ώφελήσει άνθρωπον, εάν κερδήση τόν κόσμον όλον και ζημιωθῆ τήν ψυχήν αυτού; ή τί δώσει άνθρωπος άντάλλαγμα τής ψυχῆς αυτού;» (Μάρκ. η', 34-37).

Ό μάζα παράγει μικρούς, από αξιολογικής πλευράς, ανθρώπους, παθητικούς νάρκισσους, χωρίς σκοπό και κέντρο αναφοράς, ασύδοτους και όχι άληθινά έλεύθερους, θρασεϊς, και όχι πραγματικά γενναίους, πονηρούς μά όχι εύφυεϊς, ώστόσο όμως εύχρηστους!

III. Ό μεγάλη τεχνολογική ανάπτυξη και έπιστημονική πρόοδος και ταυτόχρονα ή άτονία και ή παραθεώρηση μέχρι σημείου περιφρόνησεως τών παραδοσιακών αξιών και τών θεσμών.

Εϊναι άναντίρρητα πρωτοφανής ή πρόοδος του σύγχρονου ανθρώπου και σπουδαϊα τά έπιτεύγματά του στον τεχνολογικό και έπιστημονικό τομέα, πού τόν κάμουν νά κομπάζει και νά έναβρύνεται, παρά τό γεγονός ότι πολλά ακόμη άγνοεϊ, άπ' εκείνα πού πλουσίως του χορηγήθηκαν Άνωθεν, έκ του Πατρός τών Φώτων, γιά έρευνα, μελέτη και γνώση.

Εϊναι σημαντική και ή έξειδίκευσή του στα έπιστημονικά και τεχνικά επαγγέλματα, παρά τίς σοβαρές έπιφυλάξεις κάποιων, οι όποιοι στήν έξειδίκευση βλέπουν μονοτονία, έλλειψη γενικότερης παιδείας και χαράς

τῆς δημιουργικῆς ἐργασίας καί μία εἰσέτι αἰτία αὐξήσεως τοῦ ἄγχους καί τῶν νευρώσεων.

Ὡστόσο, περιφρονήθηκαν, ὅπως ὅλοι τώρα παραδέχονται, οἱ παραδοσιακές ἀξίες τῆς ζωῆς. Ὁ ἠθικός βίος θεωρήθηκε ξεπερασμένος! Ἡ ἠθική ἀντικαταστάθηκε μέ τήν ἐξέλιξη. Ἀρετές, ὅπως ἡ ἀγνότητα, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἐντιμότητα, ἡ δικαιοσύνη, ὑποτιμήθηκαν καί ἐγκαταλείφθηκαν, ἀφοῦ ἐξισώθηκαν μέ τήν ὀπισθοδρόμηση. Ἡ ἔννοια τοῦ καθήκοντος ὑποχώρησε στή μονομερῆ ἀπαίτηση καί ἀδιαπραγμάτευτη διεκδίκηση τοῦ δικαιώματος.

Ἐξαιρετική ἀνθηση καί ἐξάπλωση σημείωσαν οἱ -κατ' εὐφημισμὸν ἐρωτικές- ἐφήμερες σαρκικές σχέσεις, ἀκόμη καί στίς πιό ἄωρες καί τρυφερές ἡλικίες, ἐκεῖνες τῶν μαθητῶν τῶν πρώτων Γυμνασιακῶν τάξεων, ἐνῶ περίσσευσαν οἱ καταστροφές τῶν δημοσίων πραγμάτων, ἡ ἀρπαγή, ἡ κλοπή καί ἡ ἀπάτη, πού ἐξασφαλίζουν τόν παράνομο καί ἄδικο, γρήγορο ὅμως, πλουτισμό.

Ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου μετρήθηκε ὄχι ἀπό τό "εἶναι" του, ἀλλά ἀπό τό "ἔχειν" του! Γυμνός ἀπό ἰδανικά ἔχασε τόν σκοπό του καί τήν ὑψηλή ἀποστολή του, διακόπτοντας παραδοσιακοὺς δεσμούς καί πνευματική κληρονομιά αἰώνων. Θεοποίησε τόν ἑαυτό του, τό χρῆμα καί τίς ὑλικές ἀπολαύσεις. Ὑπέταξε τά πάντα στό θέλημά του καί ἀξίωσε τήν αὐτόματη, εἰ δυνατόν, ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν του. Θυμίζοντας τήν ἐποχή τοῦ κατακλισμοῦ, ἔγινε σάρκα καί μόνον σάρκα.

Δέν εἶναι καθόλου τυχαῖο ὅτι, σχεδόν ὅλοι οἱ ἐρευνητές τῶν αἰτίων τῆς βιούμενης φοβερῆς κρίσης, ἐπισημαίνουν τήν ἠθική, βαθειά πνευματική καί ψυχολογική μορφή της καί τήν θεωροῦν μάλιστα ὡς πρόδρομο καί αἰτία τῆς οἰκονομικῆς. Ὡστόσο, δέν φαίνεται νά ἀποτολμοῦν νά ὑποδείξουν τήν σωστή καί ὀλοκληρωμένη θεραπεία, ἀφοῦ ὅλο τό ἐνδιαφέρον "σωστικό πακέτο", πού προτείνουν καί ἐπιβάλλουν, περιέχει μονομερῶς μέτρα καί πάλι μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς φοροδιαφυγῆς καί τῆς δυσόσμου ἐκτεταμένης διαφθορᾶς, τήν ἐπίτευξη οἰκονομικῶν στόχων, πού ἀφοροῦν τήν ἀνάπτυξη καί τήν ἀνάκαμψη τῆς οἰκονομίας καί τήν -πάση θυσία- δυνατότητα ἐπιστροφῆς καί πάλιν στίς ἀγορές!

Γιά τήν ήθική αναγέννηση τίποτε, ἐκτός ἀπό ἀναποτελεσματικά καί ἀποσπασματικά -ἀστυνομικοῦ κυρίως τύπου- μέτρα, τά ὅποια -ὡς συνήθως- ἀφοροῦν μᾶλλον τούς ἀδυνάτους. Ἡ ἀναγέννηση ὅμως εἶναι ὑπόθεση παιδείας, ἡ ὅποια, μή ἐπιδεχομένη ἐλαφρότητα, δέν ἐπιτυγχάνεται μέ τήν κατά καιρούς ἀναμόχλευση καί ἐντελῶς ἐπιπόλαιη ἀντιμετώπιση τοῦ "φλέγοντος" πολλές καρδιές, ὄχι γιά τούς ἴδιους λόγους, ζητήματος τῆς ἀνάγκης ἢ μή διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν στά Σχολεῖα, τοῦ τρόπου προσφορᾶς καί τοῦ περιεχομένου τοῦ μαθήματος.

Ἡ διατυμπανιζόμενη ἀναδημιουργία καί ἡ ἀνοικοδόμηση ἐπιχειρεῖται μέ τήν χρήση παλαιῶν, ἀποδεδειγμένα ἀκατάλληλων ὑλικῶν, γι' αὐτό καί θά συνεχίζεται ὁ φαῦλος κύκλος, τουλάχιστον σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ήθική κατάσταση.

Ἡ Ἐκκλησία προβάλλεται εὐκαιριακά, κυρίως στήν λεγόμενη κοινωνική της διάσταση. Κάποιοι τήν ἐπαινοῦν γιά τίς ὑλικές προσφορές της. Ἄλλοι ἀπαιτοῦν μεγαλύτερες παροχές, ἐνῶ δέν λείπουν καί ὅσοι τήν παρακολουθοῦν μέ ἔντονα ἐπικριτική διάθεση, μήπως καί δείξει ἀδιαφορία καί ἀρνηθεῖ τήν συμβολή της στήν ἀντιμετώπιση τῆς κρίσης, προκειμένου νά ἐπενδύσουν εἰς βᾶρος της.

Ταυτόχρονα ὑπάρχουν καί ἐκεῖνοι πού τήν κατηγοροῦν, γιατί θεωροῦν τήν προσφορά της πρός τούς ἀπόρους, τούς ἀνέργους καί τούς πεινασμένους, μέ τή λειτουργία τῶν συσσιτίων, κοινωνικῶν παντοπωλείων, ἰατρείων καί φαρμακείων καί λοιπῶν παρομοίων φιλανθρωπικῶν δραστηριοτήτων, ὑπερασπιστική τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος.

Τήν ὀρθοδοξία, τήν ἀναφέρουν οἱ περισσότεροι, ὄχι πάντοτε ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά γνωρίζουν τό περιεχόμενό της καί ἀρνούμενοι ἐν τοῖς πράγμασι τήν οὐσιαστική της δύναμη, τήν ἀποδέχονται ὄχι ὡς τρόπο ζωῆς, ἀλλ' ὡς ἱστορικό γεγονός καί πολιτιστικό κατόρθωμα.

Παράλληλα φαίνεται νά προωθεῖται καί ἓνα εἶδος θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ καί ἡ δημιουργία μίας παγκόσμιας θρησκείας. Δέν θεωρεῖται ἀποτελεσματική ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας, περί ἐπιστροφῆς στόν ἴσιο δρόμο τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀληθινή δηλαδή ἀλλαγῆ, ἡ μετάνοια!

Άποσιωπᾶται πεισματικά ὅτι ἡ σταδιακὴ ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς ρίζης του διετάραξε τὴν ἰσορροπία του, τὸν ἔκαμε νὰ χάσει, ὅπως χαρακτηριστικά λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, τὴν οἰκειότητα πρὸς τὴν ἴδια τὴ ζωὴ.

Ἀπώλεσε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοιότητα, παραμορφώθηκε φρικτὰ καὶ ἔγινε δαιμονιώδης καὶ θηριώδης, ἀγχώδης καὶ ἀνήσυχος, εὐάλωτος σὲ διάφορες ἀμφιβόλου ποιότητος φιλοσοφίες, ἐπικίνδυνες παραθρησκευτικές ὀργανώσεις καὶ ὁμάδες καὶ ψυχοναρκωτικές λατρεῖες καὶ ἀδιάντροπος διαφημιστὴς τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν, ὄχι σπάνια δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ φυσιολογικοῦ ὁρίου, παθῶν του.

Διέλυσε τὴν οἰκογένεια, προτίμησε, ἀντὶ τῆς συζυγικῆς πίστεως καὶ ἀγάπης, τῆς ἐξωσυζυγικῆς καὶ ἐλεύθερης σχέσης. Ἀρνήθηκε ἐγωϊστικά τὴν συμβολὴν τοῦ στό δημιουργικὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ὑποτίμησε τὴν μητρότητα καὶ δὲν δίστασε νὰ διαπράξει, μὲ νόμιμο(!!!) τρόπο, πολλές χιλιάδες ἐγκλήματα σὲ βάρους ἀθῶν καὶ ἀνυπεράσπιστων παιδιῶν, μὲσω τῶν ἐκτρώσεων.

Μ' αὐτὲς τῆς ἀμαρτωλῆς του καὶ ἀνόητες ἐπιλογές ἀπὸ τώρα γεύεται τὴν κόλαση τῆς ἀκοινωνήτης ζωῆς. Οἱ σχέσεις πού ἀναπτύσσει εἶναι ἀνίκανες νὰ τοῦ χαρίσουν πληρότητα, διότι καθορίζονται ἀπὸ τὸ συμφέρον καὶ τὴν ἰδιοτέλεια καὶ χαρακτηρίζονται ὡς ὑποχρεωτικές ἐμπορικές συναλλαγές.

Στὴν τεχνολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ πρόοδο ἐντάσσονται καὶ τὰ πιὸ καινούργια καὶ ὄντως ἀξιοθαύμαστα ἐπιτεύγματα στὴ Γενετική, προϊόν τῶν παρεμβάσεων τοῦ ἀνθρώπου στὴ διαιώνιση τοῦ εἴδους, τὰ ὅποια προβαλλόμενα -ὄχι σπάνια- ὡς ἀξίωση δικαιωμάτων, δημιουργοῦν πλῆθος βιοηθικῶν προβλημάτων καὶ ὑποβαθμίζουν τοὺς κατοχυρωμένους ἀπὸ τὸ θεῖο δίκαιο καὶ τὸ σύνταγμα θεσμούς τοῦ Γάμου καὶ τῆς Οἰκογένειας.

Προτοῦ τελειώσω αὐτὴ τὴν ὄχι εὐχάριστη ἀναφορὰ στὰ βασικὰ γνωρίσματα τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, θεωρῶ ἀπολύτως ἀπαραίτητο, γιὰ λόγους ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης, νὰ τονίσω ὅτι καὶ σ'αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ὅπως ἄλλωστε καὶ σὲ προηγούμενες, δὲν ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν (ὁ Θεὸς γνωρίζει πόσοι εἶναι καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι πολλοί) οἱ ἐνάρετοι καὶ τίμιοι ἄνθρωποι,

πού πιστεύουν και μάλιστα θερμά, αγαπούν θυσιαστικά, διακατέχονται από κοινωνικές ευαισθησίες, προτάσσουν του ἄτομικοῦ τό κοινόν συμφέρον, νοιάζονται γιά τήν ψυχή τους, ἀγωνίζονται νά ζοῦν πνευματική ζωή, διατηροῦν ἀμόλυντο καί ἐλεύθερο τόν ἑαυτό τους ἀπό τή δυναστεία τῆς ἁμαρτίας καί κοσμοῦν τήν κοινωνία σ' ὅλες τῆς τίς τάξεις καί τά ἐπίπεδα.

Αὕτη εἶναι μία πρώτη διευκρίνιση, ἔτσι γιά νά μήν εἶμαι μηδενιστής τῶν καλῶν καί ἰσοπεδωτικός τῶν πάντων, μέ ὅσα παραπάνω ἀπαρίθμησα. Τό εὐσεβές αὐτό "λεῖμμα", ἴσως δέν μπορεῖ νά χαρακτηρίσει τήν ἐποχή, ἐν τούτοις λειτουργεῖ ἐλπιδοφόρα ὡς εὐλογημένη ἐξαίρεση τοῦ κανόνα.

Καί μία δεύτερη, ἐπίσης ἀναγκαῖα, διευκρίνιση. Ἀπό τό πνεῦμα τό "ἐποχικό", πού ἀβίαστα χαρακτηρίζεται καί "κοσμικό", μέ τό ἀγιογραφικό ἀρνητικό περιεχόμενο τοῦ ὄρου, ἔχουν ἐπηρεασθεῖ καί μελανοφοροῦντες καί ἄλλοι ἐργάτες τοῦ θρησκευτικοῦ καί ἐκκλησιαστικοῦ χώρου, οἱ ὁποῖοι ἔχουν συσχηματισθεῖ μέ τοῦτον τόν αἰῶνα, τόν ἀπατεῶνα.

Μετά τίς ἀναγκαῖες αὐτές διευκρινίσεις, εἰσερχόμαστε στό δεύτερο κεφάλαιο, πού περιέχει μερικά βασικά στοιχεῖα γιά τήν οἰκογένεια καί εἰδικότερα τήν διαχρονική τῆς ἐξέλιξη καί τίς μορφές πού ἔλαβε μέχρι σήμερα.

B. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

I. Γενικά περί οἰκογενείας - Ὁρισμός.

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ τό βασικό κύτταρο τῆς ὀργανωμένης κοινωνικῆς συμβίωσης. Ἡ καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ ἔγινε ἀπό τά πρῶτα βήματα τοῦ ἀνθρώπου καί ἐξακολουθεῖ, παρά τά προβλήματα, νά διαδραματίζει, ἰδιαίτερα μάλιστα στήν Πατρίδα μας, πρωτεύοντα ρόλο στήν κοινωνία καί τή ζωή τῶν μεμονωμένων ἀνθρώπων.

Ἡ ἐτυμολογία τοῦ ὄρου, πού εἶναι σύνθετος, ἀπό τίς λέξεις οἶκος καί γένος, ἀναφέρεται στή γενιά πού διαμένει στό ἴδιο σπίτι. Ἐννοοῦμε (τουλάχιστον στό χριστιανικό κόσμος) τό γάμο δύο ἀνθρώπων διαφορετικοῦ φύλου, πού ἀποφάσισαν νά ζήσουν μαζί καί νά κάμουν παιδιά.

Ένας άλλος όρισμός τής οίκογένειας, ό όποίος ήταν άποδεκτός για πολλά χρόνια, τήν ήθελε ως μία όμάδα άνθρώπων συγγενών έξ αίματος, τής όποιας τά μέλη κατοικοῦν στόν ίδιο χῶρο, επιδιώκουν τή διαιώνιση τοῦ άνθρώπου καί έχουν οίκονομική συνεργασία.

Νεώτερος όρισμός θέλει τήν οίκογένεια ως μία σχετικά μικρή όμάδα προσώπων μέ συγγενική σχέση πού συγκατοικοῦν καί έχει ως κοινωνική άποστολή τής τήν άναπαραγωγή, τήν κοινωνικοποίηση καί τήν άνατροφή τῶν παιδιῶν, τήν άγάπη καί τήν συντροφιά τῶν μελῶν, τόν έλεγχο τῶν έρωτικῶν σχέσεων καί τήν οίκονομική συνεργασία. Σύμφωνα μέ τόν τελευταίο αυτό όρισμό, πού έμπεριέχει τήν άλλαγή τοῦ ρόλου τής γυναίκας στό σπίτι καί τήν έργασία, ή οίκογένεια μπορεῖ νά άποτελεῖται καί από ένα ενήλικο άτομο καί ένα έξαρτώμενο άνήλικο καί οι γονεῖς δέν εἶναι άπαραίτητο νά έχουν συνδεθεῖ μέ γάμο.

II. Μορφές τής οίκογενείας στό πρόσφατο παρελθόν καί τό παρόν.

Η οίκογένεια, ό οίκουμενικός αυτός θεσμός, καί οι σχέσεις πού καθορίζει δέν μένουν άναλλοίωτες στό χρόνο, ὅπως ήδη έλέχθη. Στην παραδοσιακή άγροτική κοινωνία συναντᾶται ή λεγόμενη έκτεταμένη οίκογένεια καί περιλαμβάνει τούς γονεῖς, τά παντρεμένα παιδιά μέ τά παιδιά τους. Όλοι, χωρίς καμμιά έξαίρεση, δουλεύουν, ενῶ οι ρόλοι προσδιορίζονται άυστηρά μέ βάση τό φύλο καί τήν ήλικία. Διακρίνεται άυστηρά ό ιδιωτικός ρόλος από τό δημόσιο καί στόν μέν πρώτο άντιστοιχοῦν τό σπίτι καί ή γυναίκα, στόν δέ δεύτερο τό "έξω" καί ό άνδρας.

Μορφή τής έκτεταμένης οίκογενείας εἶναι καί ή πολυγαμική, άποτελούμενη από πολλαπλές καί παράλληλες έγκυρες γενετήσιες ένώσεις ενός τῶν συζύγων καί από τά τέκνα πού προέρχονται από τίς ένώσεις αυτές.

Στό δεύτερο ήμισυ τοῦ 20ου αἰῶνα οι κοινωνικές καί οίκονομικές μεταβολές (έγκατάλειψη ύπαίθρου, άστικοποίηση) έπηρέασαν τήν οίκογένεια, ως πρός τήν δομή, τό μέγεθος καί τίς λειτουργίες τής. Έμφανίζεται ή λεγόμενη πυρηνική ή συζυγική οίκογένεια, πού περιλαμβάνει συνήθως τούς γονεῖς καί τά άγαμα παιδιά. Η γυναίκα, σέ αντίθεση μέ τήν έκτεταμένη οίκογένεια, έργάζεται συνήθως καί έκτός σπιτιοῦ καί λαμβάνει μισθό.

Άκόμη, ή διάσπαση τής πυρηνικήσ οίκογένειας καί ή ραγδαία αύξηση τών διαζυγίων τά τελευταία χρόνια, αφήνουν πολλούς γονείς νά ανατρέφουν παιδιά μόνοι τους καί νά παλεύουν νά παίξουν τόν ρόλο δύο ανθρώπων.

Πρόκειται γιά τίς μονογονεϊκές οίκογένειες, πού όλο καί πίο όρατές γίνονται στή σύγχρονη κοινωνία. Στίς οίκογένειες αυτές άνήκουν διαζευγμένοι, αλλά καί μητέρες άγαμες, πού έχουν παιδί άγνώστου πατρός ή γνωρίζουν τόν πατέρα, ό όποϊος όμως άρνεϊται νά αναγνωρίσει τό παιδί.

Άλλη περίπτωση εϊναι οί χήρες καί οί χήροι, πού μεγαλώνουν παιδί ή παιδιά, ένώ συμβαίνει, επίσης, νά ύπάρχει έλεύθερη σχέση μεταξύ δύο γονέων, οί όποϊοι έχουν αναγνωρίσει τό παιδί, αλλά δέν θέλουν νά ζοϋν κάτω άπό τήν ίδια στέγη. Η υίοθεσία άποτελεϊ λόγο δημιουργίας μονογονεϊκής οίκογένειας, όταν μοναχικά άτομα άποφασίζουν νά υίοθετήσουν ένα ή περισσότερα παιδιά. Άλλα πάλι άτομα έπιλέγουν ένα σύντροφο μόνο γιά νά κάνουν μαζί του παιδί, χωρίς όμως νά έπιθυμοϋν τήν συγκατοίκηση.

Ύπάρχει καί ή οίκογένεια πού όνομάζεται άνασυγκροτημένη καί δημιουργεϊται άπό τόν δεύτερο γάμο τοϋ ενός ή τών δύο συζύγων, άναλόγως μέ τήν περίπτωση, μετά άπό διαζύγιο ή χηρεία. Σ' αυτήν έντάσσονται παιδιά άπό προηγούμενο γάμο καί όσα θά γεννηθοϋν άπό τή νέα σύνθεση-ένωση τών γονέων. Αύτή ή νέα άρκετά περίπλοκη οίκογενειακή όργάνωση δημιουργεϊ μία σειρά άπό πρακτικά, νομικά, ψυχολογικά καί οικονομικά προβλήματα, τόσο στά παιδιά, όσο καί στους ένήλικες, τήν όποία προσπαθοϋν νά άποφύγουν οί έλευθέρως διαβιοϋντες.

Η σημερινή πραγματικότητα έχει δημιουργήσει καί μία άλλη κατηγορία, τίς "Χωλές" οίκογένειες, όπου, γιά κοινωνικο-οικονομικούς λόγους έχουν διασπασθει. Η εργασία τών συζύγων, καί μάλιστα σήμερα, πού εϊναι τόσο λίγες οί εύκαιρίες καί σπανίζουν οί δουλειές, τούς έξαναγκάζει νά εϊναι μακριά άπό τήν οίκογένεια ή όταν πάλι ύπάρχουν άλλες αντικειμενικές δυσκολίες π.χ. ό ένας σύντροφος εϊναι άσθενής, φαντάρος ή βρίσκεται φυλακή. Άκόμη ή ύποβοηθούμενη μέ έπιστημονικό-τεχνικό τρόπο άναπαραγωγή, εϊναι δυνατόν νά δημιουργήσει άρκετά προβλήματα,

πού άφοροϋν στην ταυτοποίηση και τον καθορισμό των γονέων, παιδιών που γεννώνται διά τής έξωσωματικής διαδικασίας.

Άρκετά θορυβώδης ό τρόπος μέ τον όποιο προβάλλεται, όλο και πιό πολύ στίς μέρες μας, και ένας άλλος νέος τύπος "οικογένειας", πού συνιστοϋν, σέ μερικά μέρη τής ύψηλίου νομίμως, όμοφυλόφιλα ζευγάρια, τά όποια άπαιτοϋν, έν όνόματι τοϋ δικαιώματος αυτόπροσδιορισμοϋ τοϋ ρόλου τοϋ καθενός και τοϋ σεβασμοϋ τής διαφορετικότητας, όχι μόνον νά εΐναι άποδεκτοί, ως «σύζυγοι», αλλά νά τούς άναγνωρισθεΐ και τό δικαίωμα τής υιοθεσίας παιδιών!

Λέγεται μάλιστα ότι αυτή εΐναι και ή αίτία τής συζητούμενης πρότασης, πού άφορᾷ τήν μετονομασία τοϋ πατέρα και τής μητέρας, σέ γονέα Α και γονέα Β, άντιστοιχως.

Άπό τήν περιγραφείσα διαχρονική εξέλιξη και τή δημιουργία όλων αύτών των μορφών τής οικογένειας, εύκολα κατανοεΐται ό βαθμός στον όποιο έπηρεάσθηκε ή οικογένεια από τίς συνθηκες, πού κάθε φορά, ως «νέες», διαμόρφωσαν τό έποχικό πλαίσιο.

Ό υλιστικός τρόπος ζωής, ή διατάραξη των σχέσεων μέ τό Θεό, ή έλλειψη έκκλησιαστικοϋ ήθους και άληθινής αγάπης, φιλότιμου και έντροπής, τά έργασιακά και οικονομικά δεδομένα, οι άλλαγές των ρόλων, αλλοίωσαν, "μίκρυναν" τήν οικογένεια, ίσως δέ και νά άτόνισαν τον μυστηριακό χαρακτήρα της, αυτό τό "εις Χριστόν και εις τήν Έκκλησίαν" (Εφ. ε', 32).

Η αύξηση των διαζυγίων, πού εΐναι άξιοπρόσεκτη, άποκαλύπτει και τήν έπιπολαιότητα των σημερινών άνθρώπων και τήν ρηχότητα των αισθημάτων, σέ σχέση μέ τούς παλαιότερους οι όποιοι, ασφαλώς δέν ήσαν τέλειοι, όμως παντρευόντουσαν για νά πεθάνουν μαζί (κι' ᾗς μήν εΐχαν τήν προγαμιαία γνωριμία). Τώρα παντρεύονται και, όπως χαρακτηριστικά λέγουν μερικοί, "ό,τι ήθελε προκύψει".

Παρατηρεΐται επίσης ότι στην έποχή μας οι άνθρωποι δύσκολα άποφασίζουν νά προχωρήσουν σέ γάμο, συνεπώς και στην δημιουργία οικογένειας, όχι μόνον λόγω τής ύπάρξεως άντικειμενικών δυσκολιών τής οικονομικής κρίσης, τής άνεργίας και τής μεγάλης δυσκολίας νά έντα-

χθοῦν στήν ἀγορά ἐργασίας, ἀλλά καί γιά ἄλλους δευτερεύοντες λόγους, τῆς χρονικῆς αὔξησης τῆς περιόδου τῶν σπουδῶν, τῆς μέχρις λεπτομερείας χρονοβόρου ἐτοιμασίας τῆς γαμήλιας κατοικίας, τῆς ἀβεβαιότητας πού ἐπικρατεῖ, τῆς ἀπροθυμίας νά ἀναλάβουν εὐθῦνες καί νά ἀντιμετωπίσουν ἐνδεχομένως καί συνέπειες καί ἔτσι προτιμοῦν τίς ἐλεύθερες, πολύ πιό ἀνέξοδες συμβιώσεις.

Ἀκόμη φαίνεται ὅτι συρρικνώνεται ἡ οἰκογενειακή μονάδα, ἀφοῦ οἱ περισσότεροι ἀρκοῦνται στό ἓνα ἢ στό δύο παιδιά, τό πολύ. Πρόκειται γιά τό σημαντικότερο δημογραφικό πρόβλημα, πού ἀντιμετωπίζει ἡ πατρίδα μας, ὅπως καί οἱ Η.Π.Α καί ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες καί κυρίως τῆς νότιας Εὐρώπης.

Ὡς αἰτίες καταγράφονται τό ὑψηλότατο κόστος ἐξασφάλισης σέ κάθε παιδί τῶν προϋποθέσεων ἱκανοποιητικῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς ἔνταξης, οἱ δυσχέρειες καί τό κόστος φροντίδας τῶν παιδιῶν, ὅταν καί οἱ δύο γονεῖς ἐργάζονται, ὁ ἀτομικισμός πού ἀμβλύνει τήν ἐτοιμότητα γιά προσωπικές θυσίες.

Οἱ πολύτεκνες οἰκογένειες σήμερα σπανίζουν, καίτοι καί οἱ οἰκογένειες μέ δύο ἢ καί ἓνα παιδί δέν εἶναι λιγότερο οἰκογένειες. Ἡ χειραφέτηση τῆς γυναίκας, ἡ περιφρόνηση τῆς μητρότητας, ὁ οἰκογενειακός προγραμματισμός, ἡ ἔκλυση τῶν ἠθῶν, οἱ προγαμιαῖες σχέσεις, ἀκόμη καί στήν ἐφηβική ἡλικία, ἡ οἰκονομική δυσπραγία καί κυρίως ἡ ἀθεοφοβία, ἀπετέλεσαν τήν αἰτία καί πολλῶν χιλιάδων, κατ' ἔτος, ἐκτρώσεων. Μόλις αὐτές τίς ἡμέρες τό περιοδικό TIME προωθεῖ τή ζωή χωρίς παιδιά (childfree Life εἶναι ὁ τίτλος τοῦ ἐξωφύλλου), τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἐμπόδιο στή ἀπόλαυση μιᾶς ὑπέροχης ζωῆς, συνιστᾷ στούς νέους τήν ἀναβολή τοῦ γάμου καί προτείνει ἀνεπιφύλακτα τήν ἔκτρωση ὡς τρόπο ἀπαλλαγῆς ἀπό μιᾶ ἀνεπιθύμητη ἐγκυμοσύνη.

Τέλος, εἶναι πολύ πιθανό, μέ τήν κατάλληλη πίεση καί ἐγκεφαλική πλύση, νά προωθηθοῦν καί οἱ "νέου τύπου" προαναφερθεῖσες συμβιώσεις.

Περαίνων καί αὐτή τήν ἀναφορά, θεωρῶ ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά κλείσει ἡ ἐνότητα, δίχως νά μνημονεύσουμε τούς πιστούς καί τίμιους νέους ἀνθρώπους, πού παρά τίς ἀντικειμενικές δυσκολίες τολμοῦν καί

δημιουργούν οικογένειες. Εκείνους, οι οποίοι αγωνίζονται τόν αγώνα τόν καλόν, στό ιερό ἄθλημα τῆς ἀγάπης, τῆς καλῆς -έν παιδεία καί νοουθεσία Κυρίου- ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τους, (Ἐφес. στ', 4) προσμένοντες μέ ἀκλόνητη πίστη τήν ἐπηγγελμένην βασιλείαν. Ἐξαίρεση καί πάλι, ὅμως ὑπαρκτή καί κυρίως χαρούμενη! Εἶναι ἡ "μικρά ζύμη", ἡ ὁποία ὅλο τό φύραμα τῆς κοινωνίας ζυμοῖ (Γαλ. ε', 9).

Καί ἀσφαλῶς ὑπάρχουν κι' ἐκεῖνοι οἱ εὐπόληπτοι συνάνθρωποι μας, πού δηλώνουν ἄπιστοι ἢ δέν φαίνεται νά ἀποδέχονται τήν ἐν ἡμῖν ἐλπίδα (Α' Πετρ. γ', 15), καί εἶναι καλοί οἰκογενειάρχες, ποιοῦντες φύσει τά τοῦ νόμου καί ἐνεργοῦντες ἀπλῶς κατά συνείδησιν (Ρωμ. β', 14-16).

Γ. ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ.

Παρά τίς ἀναφερθεῖσες δυσκολίες, τίς ἀλλοιώσεις καί τίς δυσλειτουργίες τῆς οἰκογένειας, ἡ σύγχρονη ἐποχή, δηλώνει, τούλάχιστον θεωρητικά, γιατί στήν πράξη ἀμείλικτα τήν πολεμᾷ, ὅτι τήν θέλει καί ὑπολογίζει σ' αὐτήν γιά τήν ἀνανέωσή της καί τή συνέχειά της, ἀφοῦ τήν θεωρεῖ, ὅπως καί πράγματι εἶναι, τό ζωντανό κύτταρο τῆς κοινωνίας.

Ἀπό τήν οἰκογένεια προσδοκᾷ τούς καλούς καί καλλιεργημένους ἀνθρώπους, πού θά τῆς προσφέρουν τήν καλή ἀλλοίωση.

Σ' αὐτήν τήν ἀγωνιώδη προσδοκία τῆς ἐποχῆς, μπορεῖ καί ὀφείλει νά ἀπαντήσῃ ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία, μέ τήν ποιμαντική της διακονία καί προσφορά.

Ἔργο τῆς ποιμαντικῆς μας φροντίδας εἶναι ἡ συγκρότηση τῆς Μίας Ποίμνης ὑπό τόν ἕνα Ποιμένα, ἡ στοργική καί ἐν ἐλευθερία καθοδήγηση τοῦ πολυτροπώτατου καί ποικιλώτατου ζώου, πού εἶναι ὁ ἄνθρωπος καί ἡ ἔνταξη καί σύνταξή του στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι σύναξη καί κοινωνία Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Στόχος ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σῶα καί ἀσφαλῆς πορεία του στήν ἀκολουθία τοῦ Κυρίου του.

Μέσα σ'αὐτά τά πλαίσια, ποιμαντική τῆς οἰκογένειας, πού εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα γιά τή ζύμωση τῆς κοινωνίας καί τήν ἐπί τά βελτίω ἀλλαγῆ τῶν ὅσων χαρακτηρίζουν τήν ἐποχή μας, δέ σημαίνει τίποτε ἄλλο,

ἀπό τή σύναξή της στήν Ἐκκλησία. Ἡ "μικρή Ἐκκλησία", ὅπως ὀνομάζει τήν οἰκογένεια ὁ ἱερός Χρυσόστομος, καλεῖται νά ἀνοιχθεῖ στίς διαστάσεις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἀπαραίτητο εἶναι νά ἐτοιμασθοῦν οἱ ἄνθρωποι πρῖν ἀκόμη τό γάμο τους καί διαρκῶς νά στηρίζονται στήν οἰκοδόμηση τῆς μικρῆς τους Ἐκκλησίας, ὥστε νά μήν αἰσθάνονται μόνοι καί ἀποκάμουν.

Καί βέβαια ἡ σπουδαιότερη προσφορά τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή, εἶναι ἡ μετά παρρησίας καί πρὸς πᾶσα κατεύθυνση κατάθεση τῆς μαρτυρίας της στόν κόσμον ἅπαντα, χωρίς διακρίσεις φύλου, ἡλικίας, κοινωνικῆς τάξης καί θέσης, ἐθνότητος καί πίστεως, περί τοῦ νοήματος τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καί τῆς ὑπερβάσεως τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου· περί τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως· περί τῆς οἰκογένειας, ὡς εὐλογημένης μορφῆς κοινωνίας προσώπων καί ὄχι ἔνωσης ἀτόμων καί ἡ παντοειδῆς ὑπεράσπισή της.

Ἡ κατάρτιση τῶν γονέων καί ἡ παροχή συμβουλευτικῆς γιά τήν ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Ἡ ἐνημέρωση τῶν νέων καί τῶν μεγαλύτερων ζευγαριῶν καί ὁ διάλογος μαζί τους, ὥστε ἡμέρα τῆ ἡμέρα νά ὀδηγοῦνται πρὸς τήν τελείαν ἀγάπην, νά προλαμβάνονται παράνομες σχέσεις, διαζύγια καί ἐκτρώσεις. Ἀκόμη ἡ διεκδίκηση δικαιωμάτων ὑπὲρ τῶν εὐπαθῶν κυρίως ὁμάδων δέν μπορεῖ νά εἶναι ἔξω ἀπό τό στοργικό ἐνδιαφέρον τῶν Ποιμένων.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τά τελευταῖα χρόνια φαίνεται πῶς πολύ τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν κατάσταση τῆς οἰκογένειας καί τή στήριξή της. Σέ Συνοδικό ἐπίπεδο, στήν πατρίδα μας λειτουργεῖ, ὡς γνωστόν, ἀπό τό 1999, ἡ Εἰδική Ἐπιτροπή Γάμου, Οἰκογενείας, προστασίας τοῦ παιδιοῦ καί δημογραφικοῦ προβλήματος, ἡ ὁποία, ὑπό τήν ἐμπνευσμένη προεδρία τοῦ ἀγίου Φθιώτιδος κ. Νικολάου καί τήν σοβαρή καί ἐθελοντική ἐργασία τῶν μελῶν της, παράγει πολύ καί σπουδαῖο ἔργο, ἐξυπηρετικό τοῦ σκοποῦ της, μέ τήν διοργάνωση πανελλαδικῶν συνεδρίων, ἐφαρμογή πιλοτικῶν ποιμαντικῶν προγραμμάτων, κατάρτιση στελεχῶν καί ἄλλων δραστηριοτήτων. Παράλληλα καί πρὸς αὐτήν τήν κατεύθυνση ἐργάζεται καί ἡ Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Γυναικείων ζητημάτων. Εἶναι ἄξιο ὑπογραμμίσεως ὅτι τά πρακτικά τῶν ὡς ἄνω Συνεδρίων ἐκδίδονται τύποις καί προσφέρονται στούς Κληρικούς τῆς Πατρίδος μας, ἀρκετοί τῶν ὁποίων τά μελετοῦν καί ὠφελοῦνται.

Ἐκτός τῶν ἄλλων πού, εὐκαίρως ἀκαίρως, ἐπιλαμβάνεται ἡ Ἱερά Σύνοδος, εἶναι σημαντικό καί τό πιλοτικό πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τῶν τρίτεκνων οἰκογενειῶν τῆς Θράκης, τό ὁποῖο ἀγόγγυστα ἐνίσχουσιν μέχρι σήμερα ὅλες οἱ Ἱερές Μητροπόλεις.

Ὅμως καί σέ επίπεδο Μητροπολιτικό, μέ τήν ἀνύστακτη φροντίδα τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν καί τήν ὀλοπρόθυμη καί ἀξιόλογη βοήθεια τῶν Κληρικῶν καί Λαϊκῶν συνεργατῶν μας, ἐπιτελεῖται πολυποικίλο καί πολυσχιδές ἔργο στόν τομέα αὐτό. Σχολές προετοιμασίας τῶν ὑποψηφίων γιά Γάμο, Σχολές Γονέων, Συμβουλευτικοί Σταθμοί, Κέντρα Στηρίξεως τῆς οἰκογένειας (ΚΕ.Σ.Ο.), Βιωματικές Ὅμαδες, Συνέδρια, ὁμιλίες, ραδιοφωνικές καί τηλεοπτικές ἐκπομπές, ἐκδόσεις βιβλίων, κατασκηνώσεις, νεανικές συναντήσεις καί κατηχητικές συντροφιές, προσωπική-ἀτομική συμβουλευτική στό ἱερό Μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, στήριξη τῶν πολυτέκνων, τῶν ἀγάμων μητέρων καί παροχή ὑλικῆς φύσεως βοήθειας, ὅπου χρειάζεται, σέ χρήματα, τρόφιμα, ρουχισμό, φάρμακα κ.λπ.

Ὅμως, ὅσα πολλά καί ἄν γίνονται, φαίνονται πάλι λίγα. Ἡ τελειότης ἄλλωστε ἀτέλεστος καί ἄφθαστος καί ὁ προκείμενος ἀγῶνας μας μέγανος.

Ὁ ταπεινός μας, ὡστόσο, κόπος ἀγιάζεται καί καρποφορεῖ ἑκατονταπλάσια μέσα στήν ἀτμόσφαιρα τῆς προσευχῆς, πού εἶναι τό θεμέλιο τοῦ ἔργου μας καί ὁ ἐγγυητής τῆς ἐπιτυχίας του. Δέν εἶναι τυχαῖο, μᾶλλον εἶναι διδακτικό, ὅτι ὁ οὐρανοφάντωρ Μέγας Βασίλειος, στή Θεία Λειτουργία του, τήν ὥρα τῆς ἀγίας ἀναφορᾶς, εὐχεται καί παρακαλεῖ: "...τάς συζυγίας αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ καί ὁμονοία διατήρησον, τήν νεότητα παιδαγωγήσον, τό γῆρας περικράτησον...".

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τά δικά της καταξιωμένα καί ἀποδοτικά μέσα, τήν προσευχή, τήν ἀσκητική βιοτή, τήν ἐγρήγορη καί τή νήψη, γιά νά μπορεῖ νά διαλέγεται μέ τό ἐκάστοτε παρόν καί διακρίνοντας τό μέλλον νά στηρίζει σωστά τή δράση της στό σήμερα.

Ἀνάγκη εἶναι ὅμως νά συντονίσουμε καί περισσότερο τά πράγματα, νά προωθήσουμε καί νά ἀναπτύξουμε σ' ὅλους τούς τομεῖς τή συνεργασία καί νά κλιμακώσουμε τίς ἐνέργειές μας.

Θά ἦτο ἴσως χρήσιμη ἡ δημιουργία καί ἑνός Εἰδικοῦ Κέντρου μελέτης καί ἔρευνας θεμάτων γάμου καί οἰκογένειας, τό ὁποῖο θά ἀναλάβει καί τήν κατάρτιση στελεχῶν τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, πού ἐργάζονται ἢ θά θελήσουν νά διακονήσουν σ' αὐτόν τόν τομέα.

Ἀκόμη ἀπαιτεῖται καί ἡ δημιουργία δικτύων πληροφόρησης γιά τήν καλύτερη ἐπικοινωνία καί διάχυση τῆς γνώσης καί ἐμπειρίας. Προηγουμένως πρέπει, εἶναι πλέον ἀπαιτήση, νά εὐαισθητοποιήσουμε τούς συνεργάτες μας Κληρικούς, ἐκείνους πού δέν ἔχουν συνειδητοποιήσει ὅσο θά ἔπρεπε τό ρόλο καί τήν ἀποστολή τους. Νά καταρτίσουμε ἔτι περισσότερο τούς Πνευματικούς, σχετικά καί μέ τά οἰκογενειακά θέματα, ὥστε ὅ,τι λέγεται καί ὑποδεικνύεται ἐκ μέρους τους νά ἐκφράζει τή διδασκαλία καί τή ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί ὄχι ἀτομικές ἀπόψεις καί ἀπαιτήσεις, οἱ ὁποῖες ἀρκετά συχνά πόρρω ἀπέχουν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων καί προκαλοῦν ζημίες.

Πρέπει ἡ Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία νά ἀσχοληθεῖ θερμότερα μέ τό ἔργο τῆς Κατηχήσεως τῶν παιδιῶν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, καί νά μήν περιμένει μόνον ἀπό τούς ἄλλους τή διδασκαλία τους.

Νά ἐξέλθει εἰς τὰς ὁδοῦς καί τὰς ρύμας, νά βρεῖ τά πρόβατα τά ἀπολωλότα καί νά τά προσκαλέσει μέ τό "ἔρχου καί ἴδε". Νά ἀναζητήσῃ καί τά παιδιά της τά βαπτισμένα καί ἀγνοούμενα καί νά μήν ἀφήνει καμία εὐκαιρία ἐπικοινωνίας μέ τίς οἰκογένειες νά χαθεῖ ἀνεκμετάλλευτη. Νά εἶναι οὐσιαστικά καί ἐποικοδομητικά παροῦσα σέ κάθε χαρά ἢ θλίψη τῶν παιδιῶν της.

Νά μελετήσῃ τήν Θεολογία μας καί μ' αὐτήν νά θρέψῃ τούς ἀνθρώπους της. Νά γνωρίσῃ πῶς οἱ Θεοφώτιστοι καί πάντοτε ἐπίκαιροι Ἅγιοι Πατέρες μας, οἱ ἀσφαλεῖς ὁδοδείκτες τῆς ζωῆς, ἐρμήνευσαν τίς Ἅγιες Γραφές, τί εἶπαν καί ἔγραψαν γιά τό γάμο καί τήν οἰκογένεια, τή σχέση τοῦ ἀνδρα καί τῆς γυναίκας, τούς τρόπους ἐπικοινωνίας μεταξύ τους καί μάλιστα μέχρι τίς λεπτομέρειες τοῦ βίου, τίς μεθόδους ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν, ἀρδεύοντας ἔτσι τόν χέρσο ἀγρό τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέ τούς ποταμούς τῆς Θεολογίας.

Νά προβληματισθεῖ πῶς θά ἀντιμετωπίσῃ τίς προσωπικές καί γαμικές σχέσεις, πού ἀναπτύσσονται σήμερα περισσότερο, μεταξύ χριστια-

νών και άλλοπίστων, μέ τήν διαλαλούμενη και ύπαρκτή πολυπολιτισμικότητα και τόν σαγηνευτικά προβαλλόμενο πλουραλισμό. Ἐάν μήν ἐφησυχάζει ἀπό τήν ἐνδεχόμενη σπανιότητα τῶν περιπτώσεων, γιατί προϊόντος τοῦ χρόνου εἶναι δυνατόν νά καταστοῦν αὐξανόμενες οἱ προτιμήσεις. Καί βέβαια καλό και χρήσιμο εἶναι νά βοηθήσει στήν ὠριμότητα και ἐκείνους, πού δηλώνουν πιστοί και προτιμοῦν τό ἐκκλησιαστικό μυστήριο, τό ζοῦν ὅμως ἀπλά ὡς πολιτιστικό αὐτονόητο.

Ἐνας ἄλλος -ὁ καλύτερος- τρόπος ποιμαντικῆς τῆς οἰκογένειας εἶναι ἡ παρουσία τῆς ἴδιας τῆς ἱερατικῆς οἰκογένειας στήν ἀγριαίνουσα κοινωνία. Ἡ ἡρεμη και δυνατή διδαχή διά τοῦ παραδείγματος. Καί αὐτό εἶναι ἕνα θέμα πού μᾶς προκαλεῖ ἀλαλήτους στεναγμούς και ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερη προσοχή και ἐπείγουσα μελέτη.

Ἐπειδή πάντως τά ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ἐποχῆς τά δίνουν οἱ ἄνθρωποι και οἱ οἰκογένειες ἀποτελοῦνται ἀπό ἄνθρώπους, κατάνοεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς ποιμαντικῆς φροντίδας τῶν προβάτων και τῶν ἀρνίων τοῦ Χριστοῦ, κατά τό δικό Του ἀγαπητικό και θυσιαστικό πρότυπο, ὥστε ἡ οἰκογένεια νά διαδραματίσει τόν ρόλο πού τῆς ἀνήκει και τῆς ἀξίζει στήν σύγχρονη ἐποχή, ὅπου και ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γινόμαστε μιά μεγάλη οἰκογένεια.

**Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,**

Χωρίς ταπεινοσχημίες, νομίζω ὅτι ἡ κατάθεσή μου στή Συνοδική ἀγία τράπεζα δέν ξεπερνᾷ σέ ἀξία τῆς χήρας τά δύο λεπτά. Σᾶς εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας, γιατί μέ τιμήσατε μέ τήν προσοχή Σας. Σᾶς παρακαλῶ συγχωρήστε μου τὰ «πρέπει», πού κατ' ἀνάγκην ὑπέμνησα και παρακαλῶ, εὐχηθήτε νά ἀναπληρώσει τίς ἐλλείψεις μου, μέσω τῶν ἰδικῶν Σας πολυτίμων τοποθετήσεων, Ἐκεῖνος, πού γνωρίζει "και τήν πρόθεσιν νά ἐπαινεῖ....." και τήν πιό ἀσήμαντη προσφορά νά δέχεται. Σᾶς εὐχαριστῶ.